

Den nordiske modellen og utviklingen i arbeidsmarkedet

Påvirkning av EØS-avtalen og tilknytningsformer

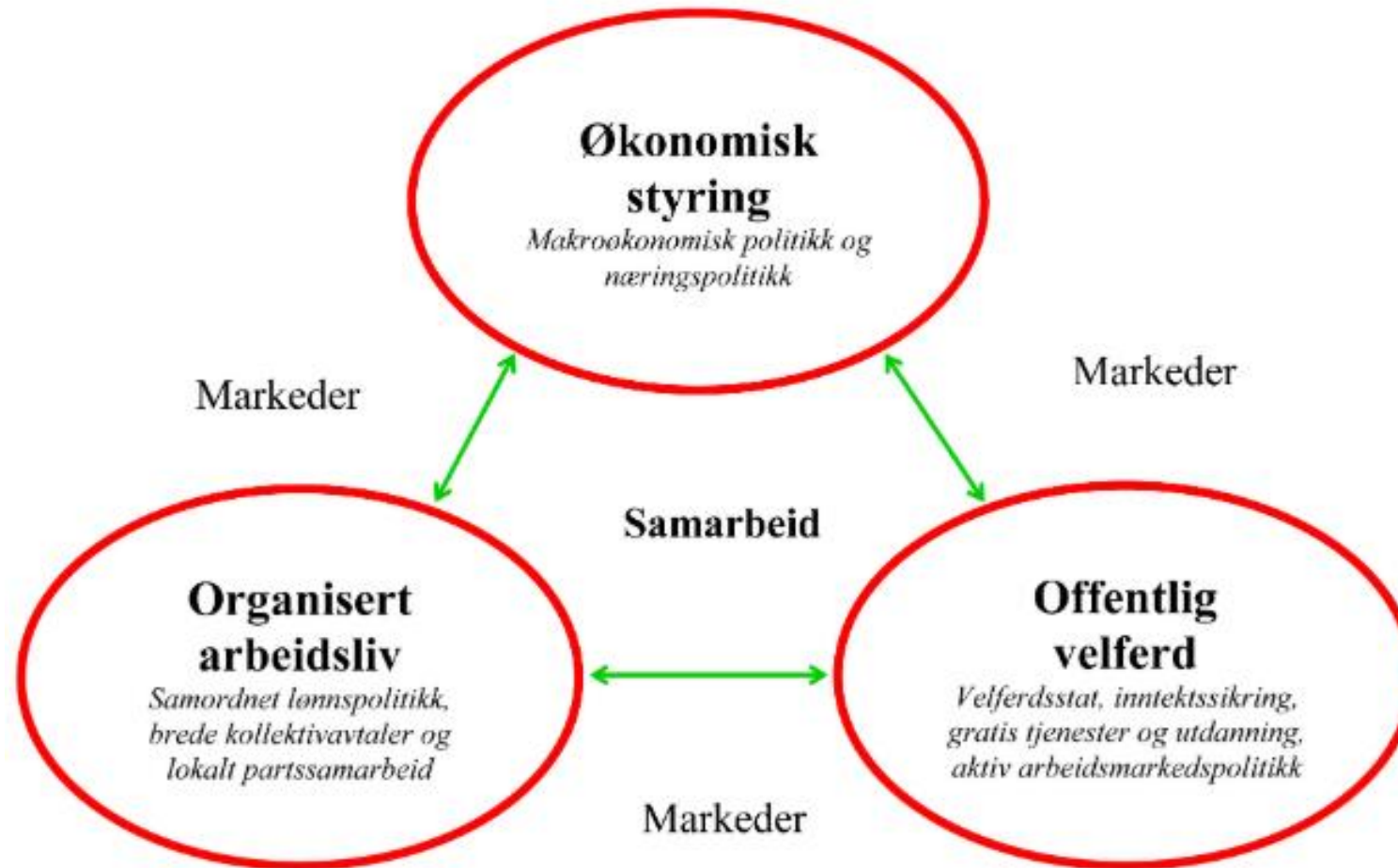
Kristin Alsos

Tema

- Status for den nordiske modellen
- Hvilke endringer har skjedd siden 2004?
- Hvordan har det påvirket arbeidslivet i Norge?

De 3 grunnpilarene for den nordiske modellen

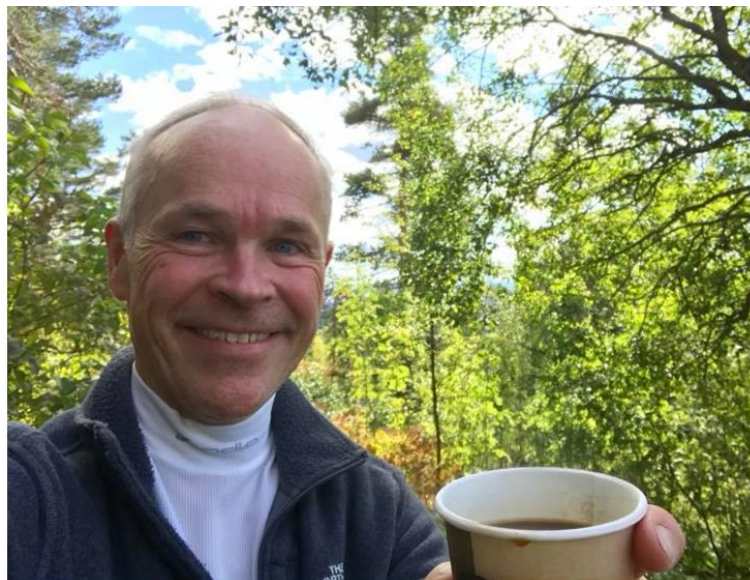

Kilde:
Jon Erik Dølvik (2013): Grunnpilarene i de nordiske modellene.
NordMod Delrapport 1.

Kilde: itromso.no

ØKONOMISK STYRING

Kilde: hoyre.no

Kilde: e24.no

Audun Braastad / NTB scanpix

Kilde: Skanska.no

OFFENTLIG VELFERD

Kilde: ks.no

Kilde: dn.no

Anniken Riise Elnes, foretakstillitsvalgt i Yngre legers forening ved Oslo universitetssykehus mener Norges største sykehus drives på kanten av det forsvarlige. (Foto: Gorm K. Gaare)

ORGANISERT ARBEIDSLIV

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

49%

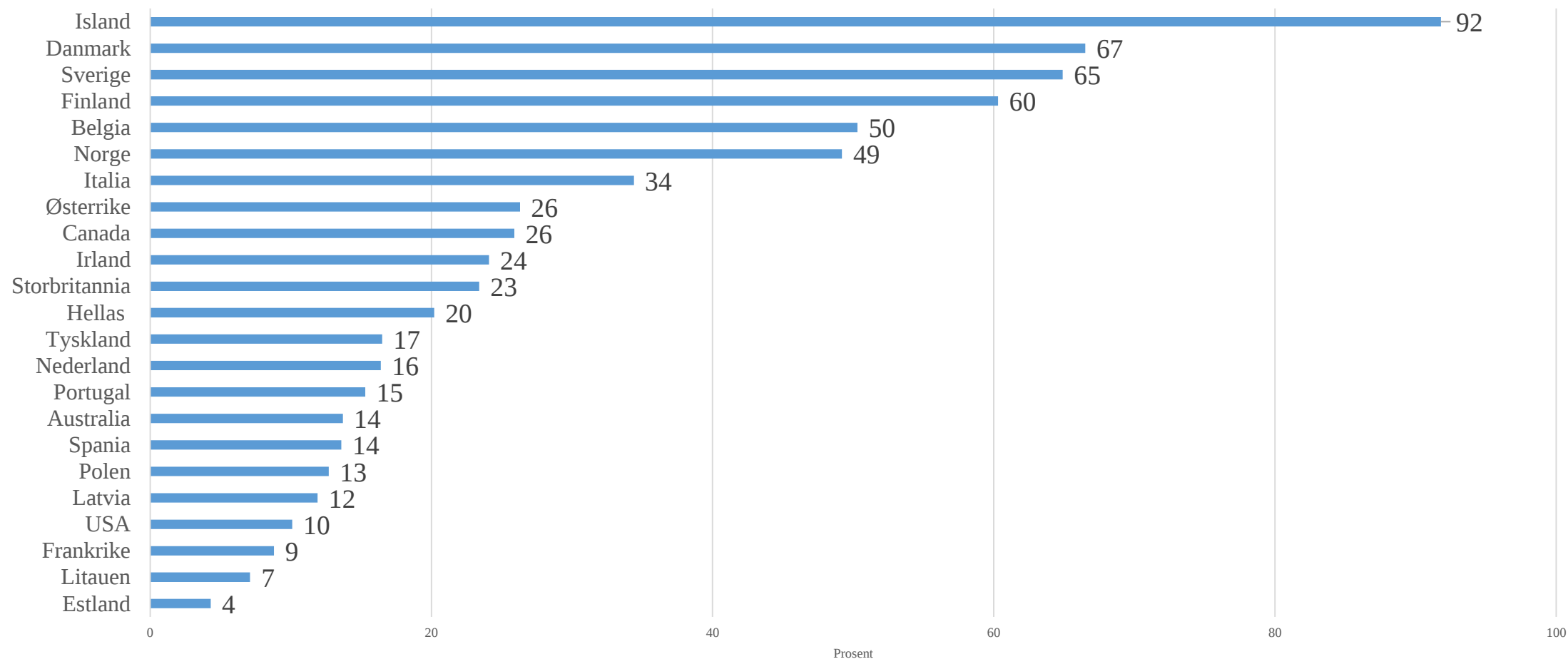
Ill: DonkeyHotey, basert på The U.S. National Archives

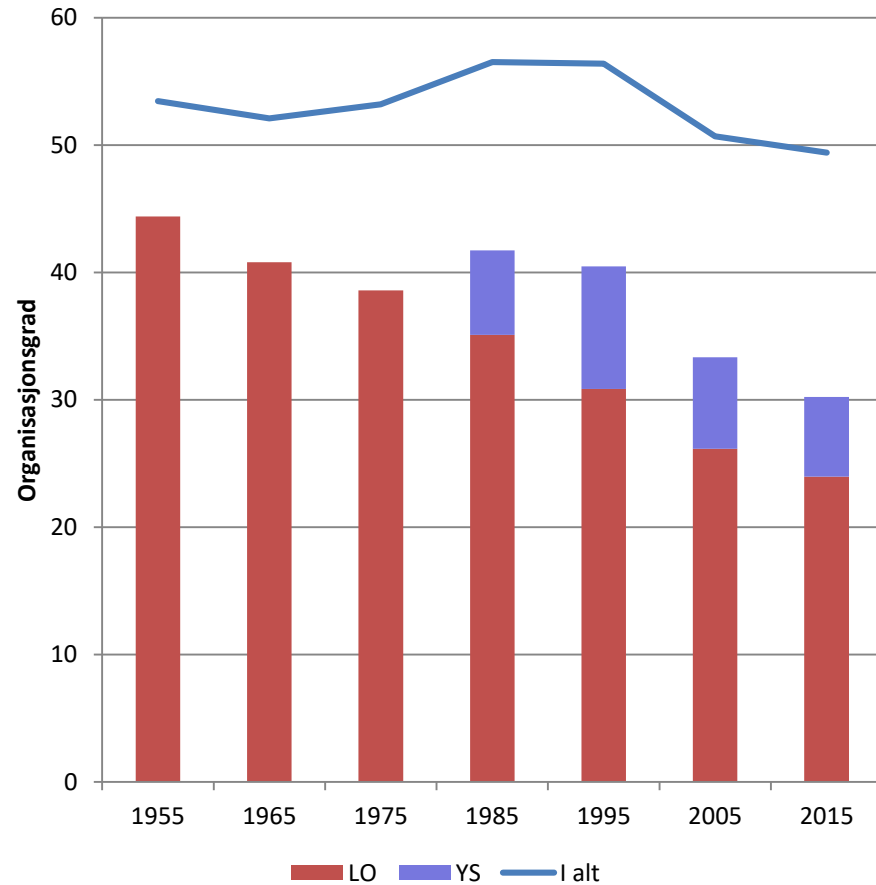
70%

Organisasjonsgrad: Lavest i Norden

Arbeidstakersiden

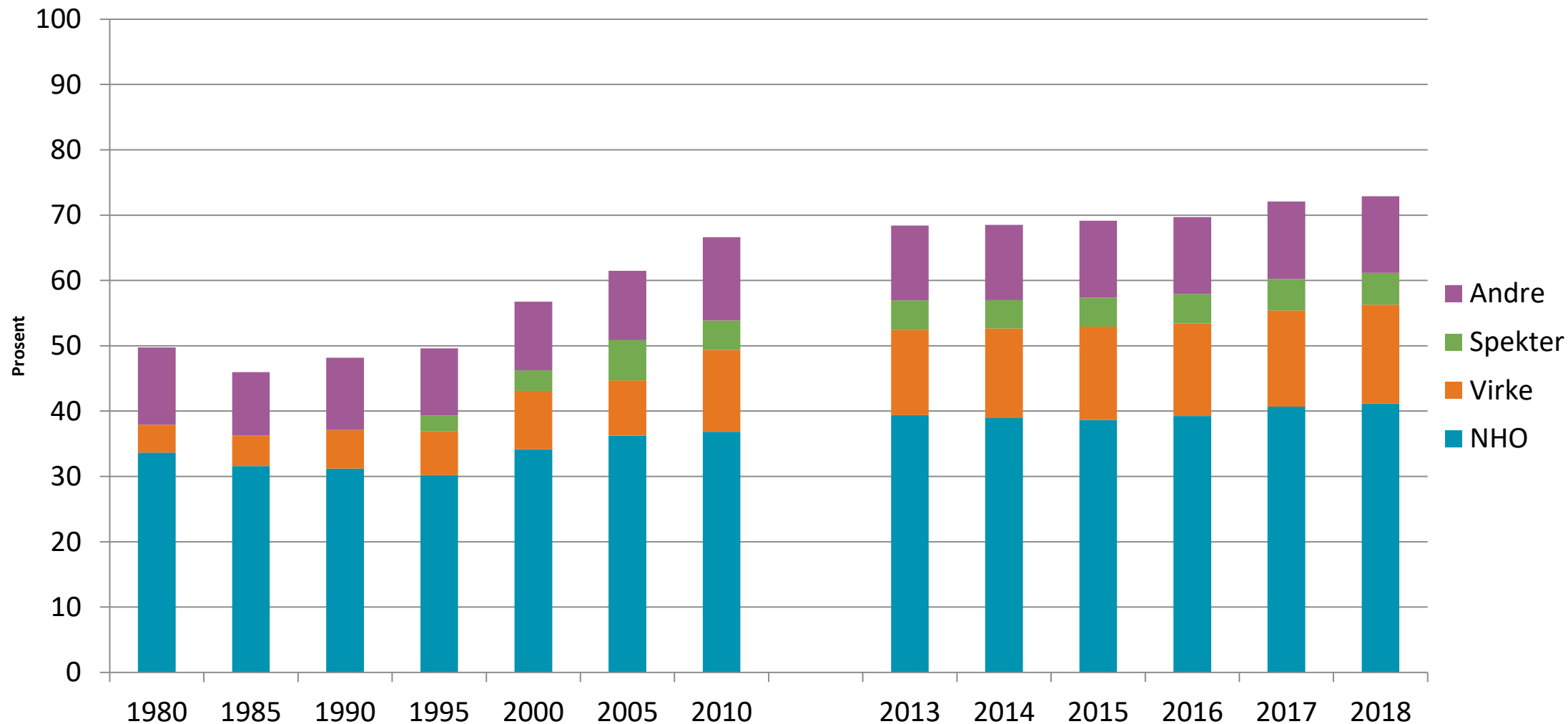
**Nedgang i
organisasjonsgraden fra
midten av 1990-tallet**

**Størst tap for LO (og etter
hvert også for YS)**

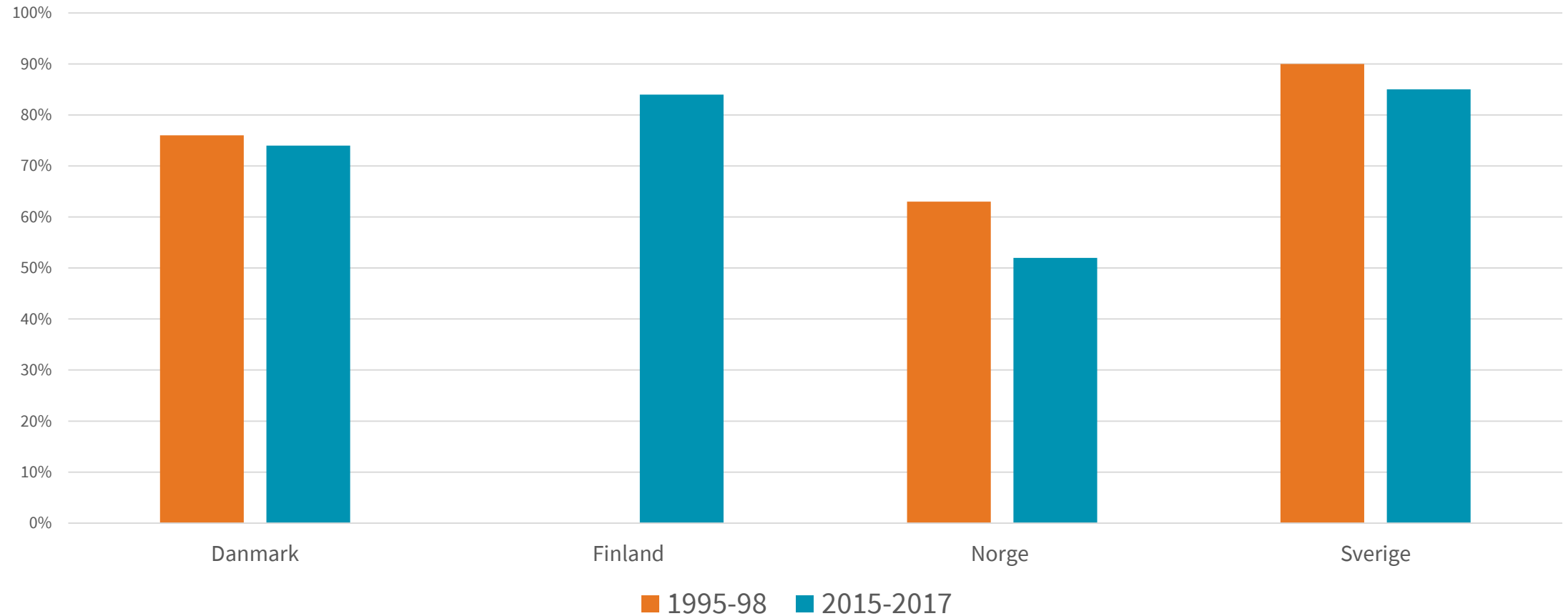
Høy og stabil organisasjonsgrad i offentlig sektor

	1995	2001	2008	2014	2017
Privat sektor i alt	44	40	38	39	38
Kommunal sektor	78	80	79	79	78
Statlig sektor	85	83	82	85	83
Kilde: Fafo/AKU					

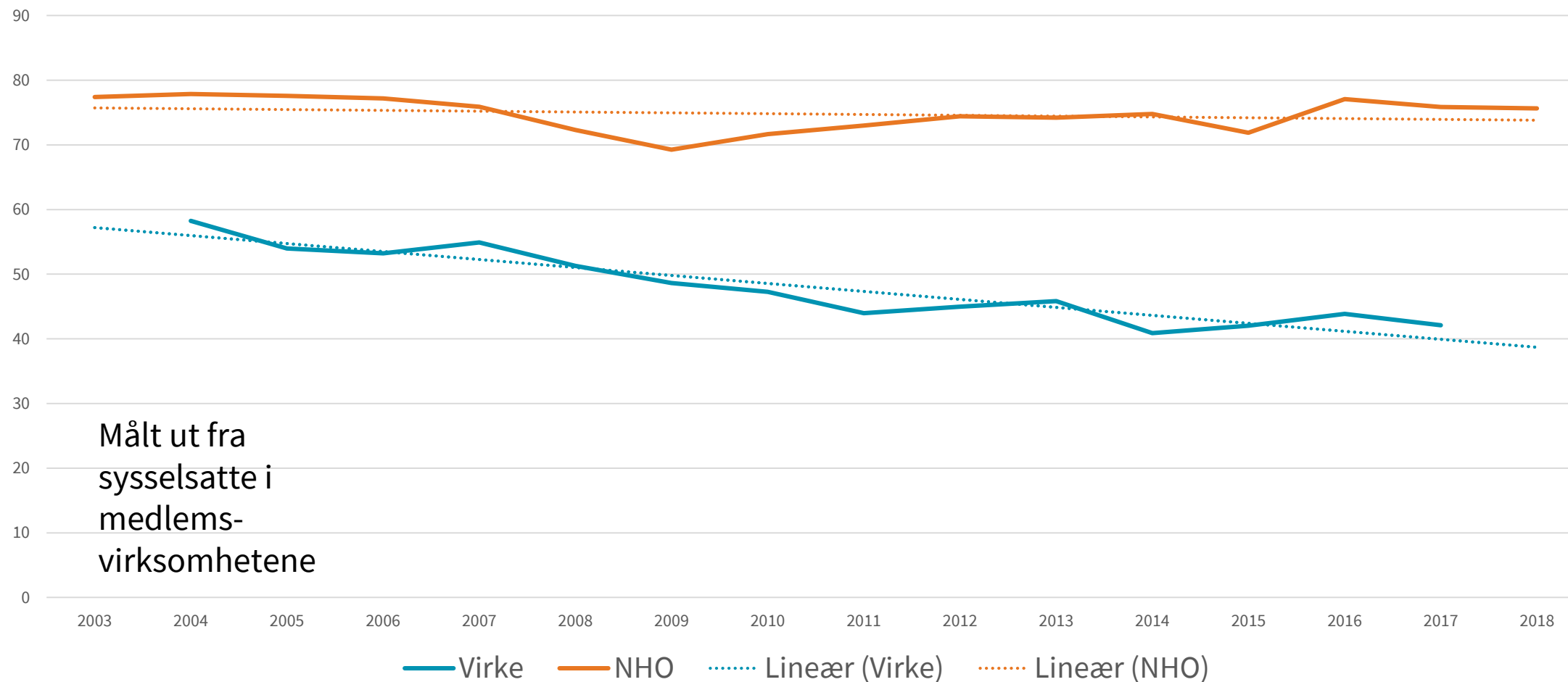
Organisasjonsgrad – arbeidsgiversiden i privat sektor

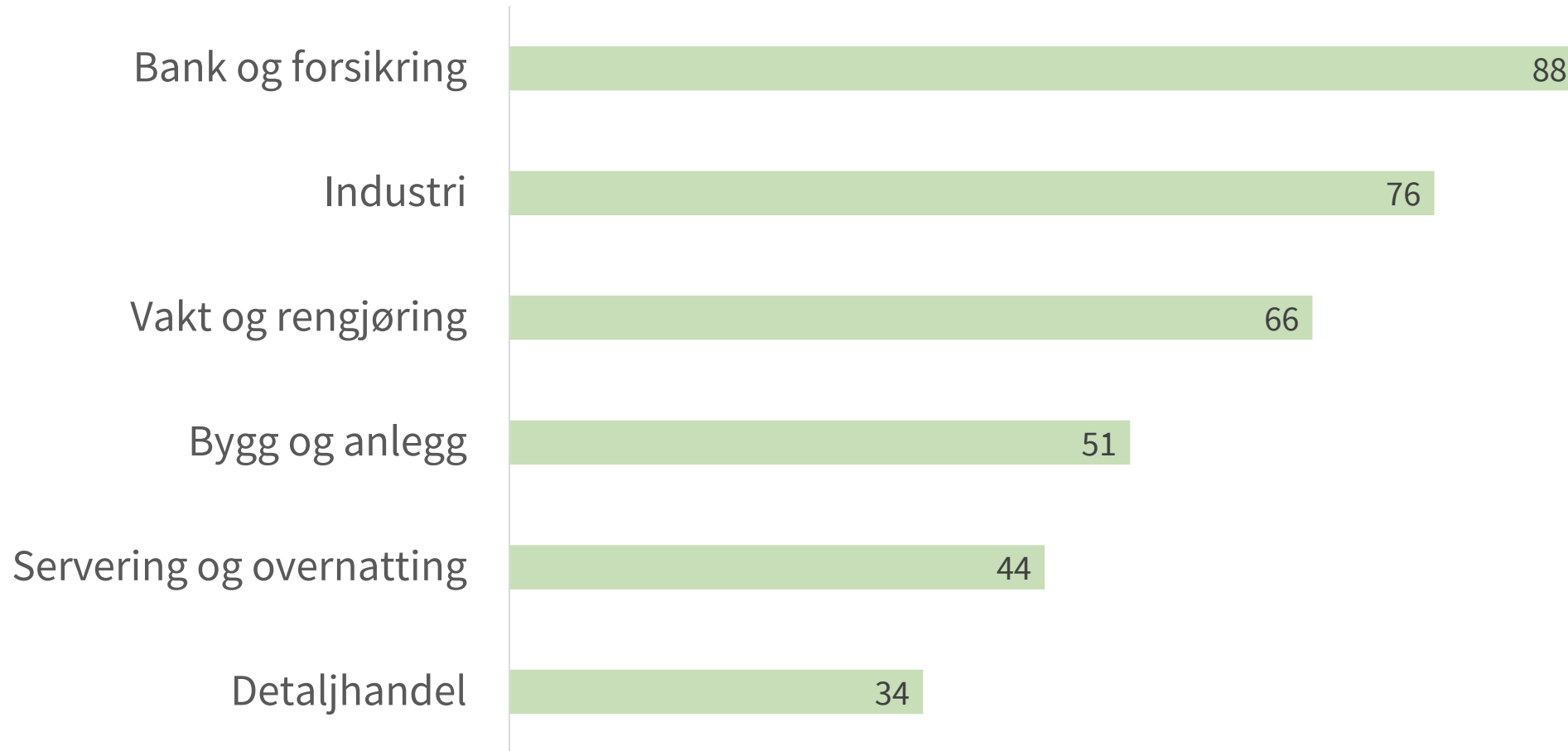
Avtaledekning i privat sektor: Lavest i Norden

Avtaledekning i NHO og Virke

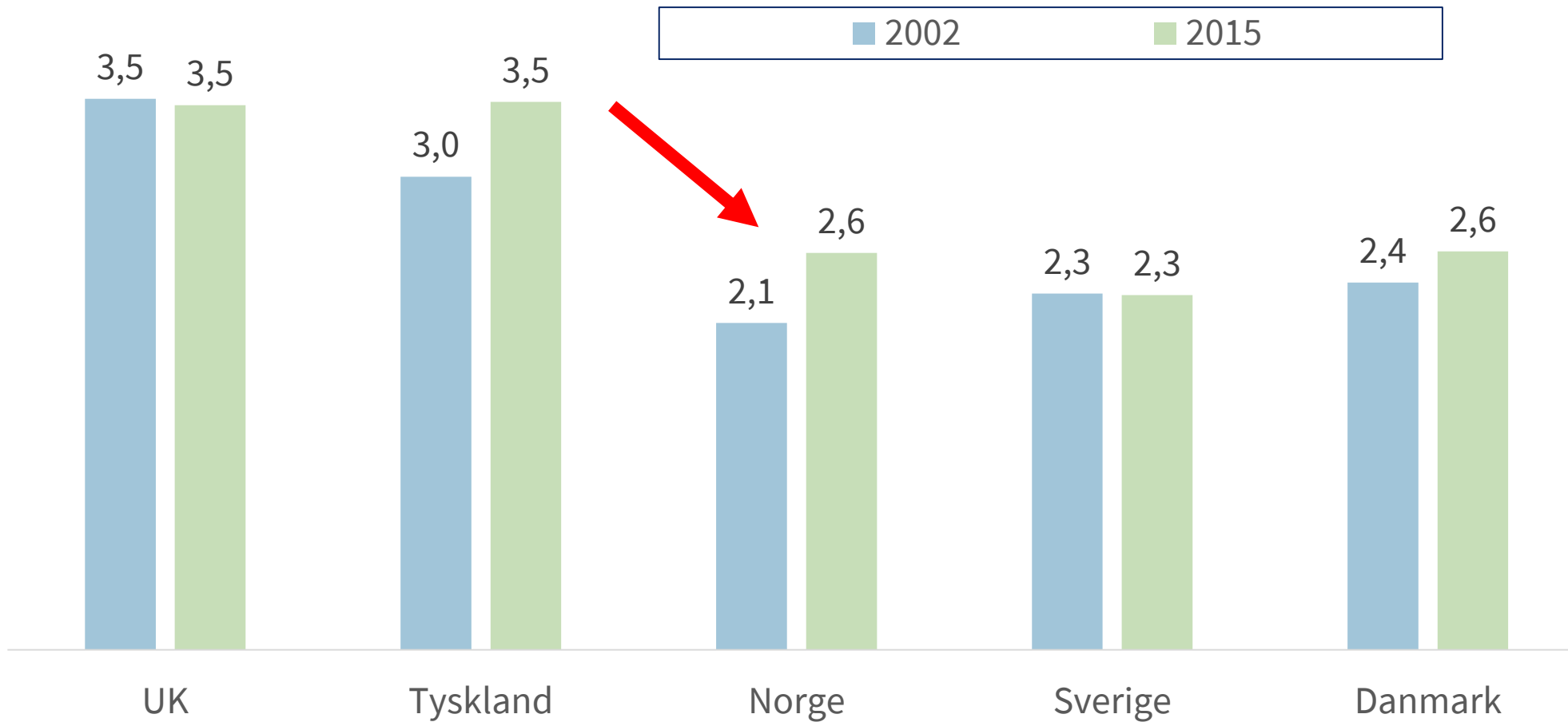
Tariffavtaledekning i utvalgte bransjer

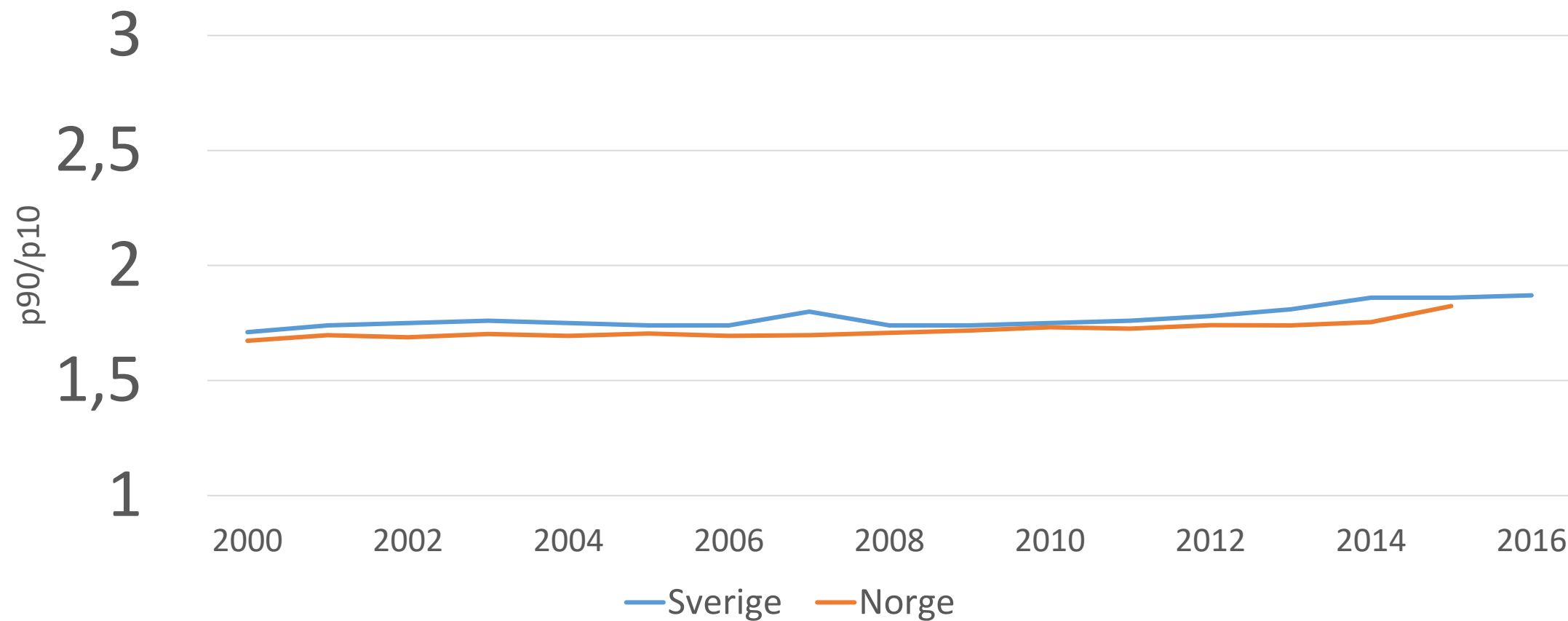
Hvorfor er det viktig med høy avtaledeking?

- Sikre gode lønns- og arbeidsvilkår
- Sikre et demokratisk arbeidsliv
- Sikre små lønnsforskjeller
 - Bidrar til omstilling – ulønnsomme arbeidsplasser blir borte
 - Kan leve av lønna
 - Sosial mobilitet
 - Tillit

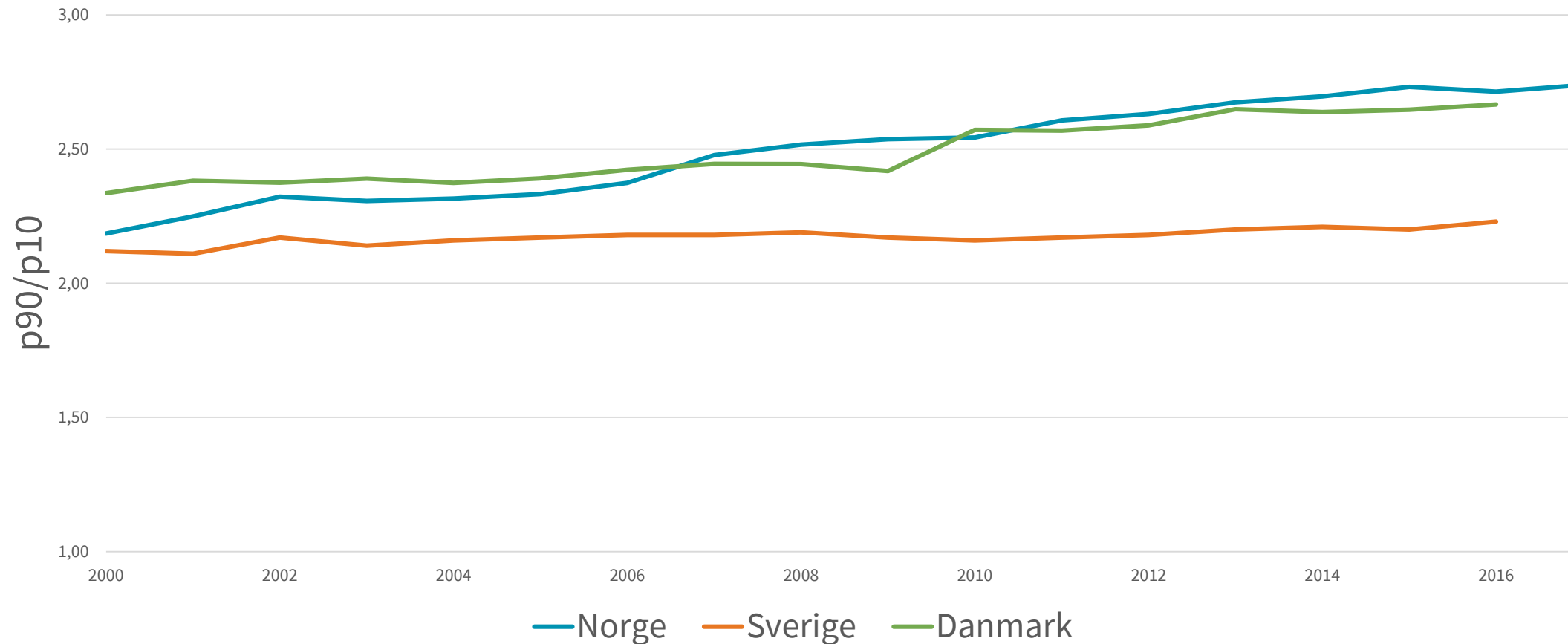
Lønnsforskjellene øker

Lønnsspredning offentlig sektor

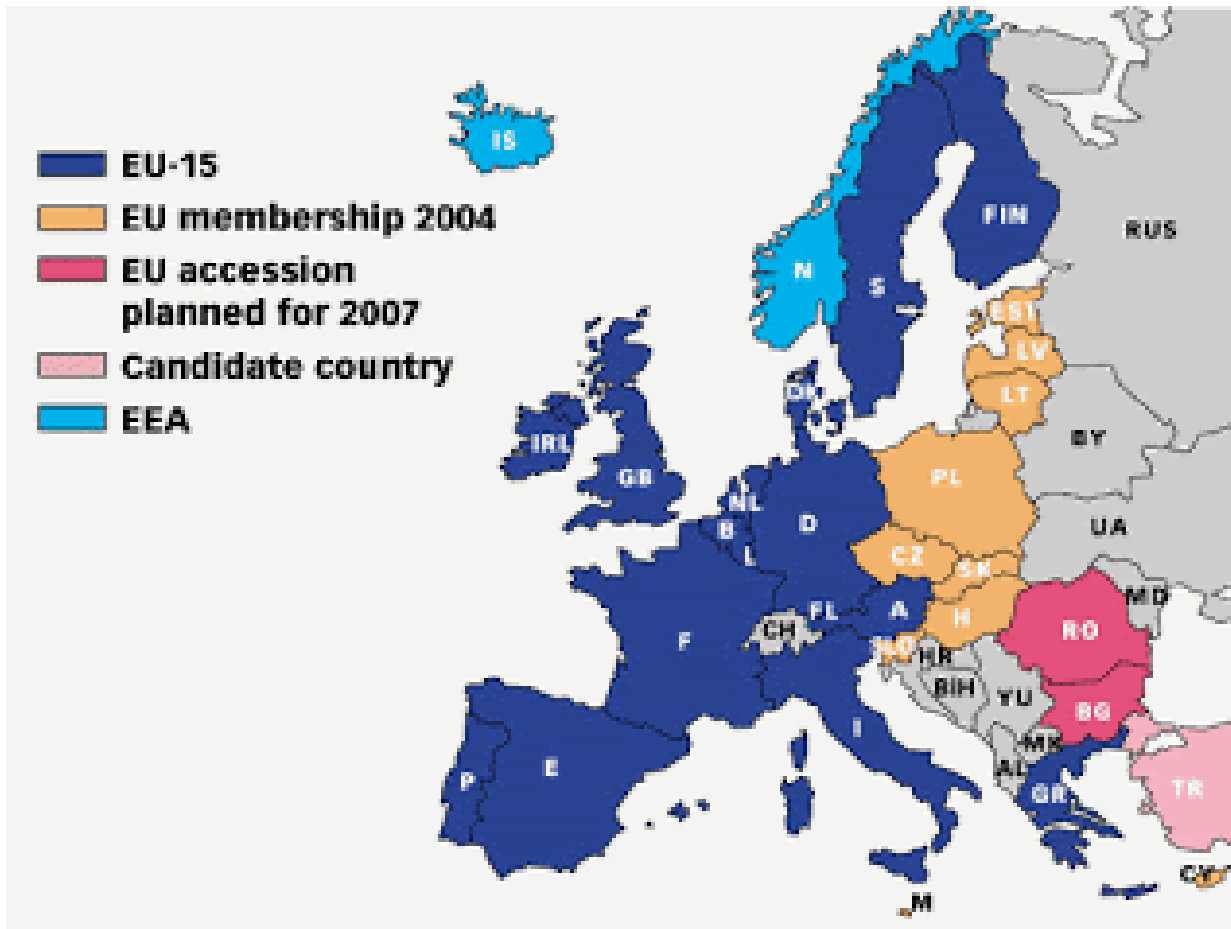

Lønnsspredning privat sektor

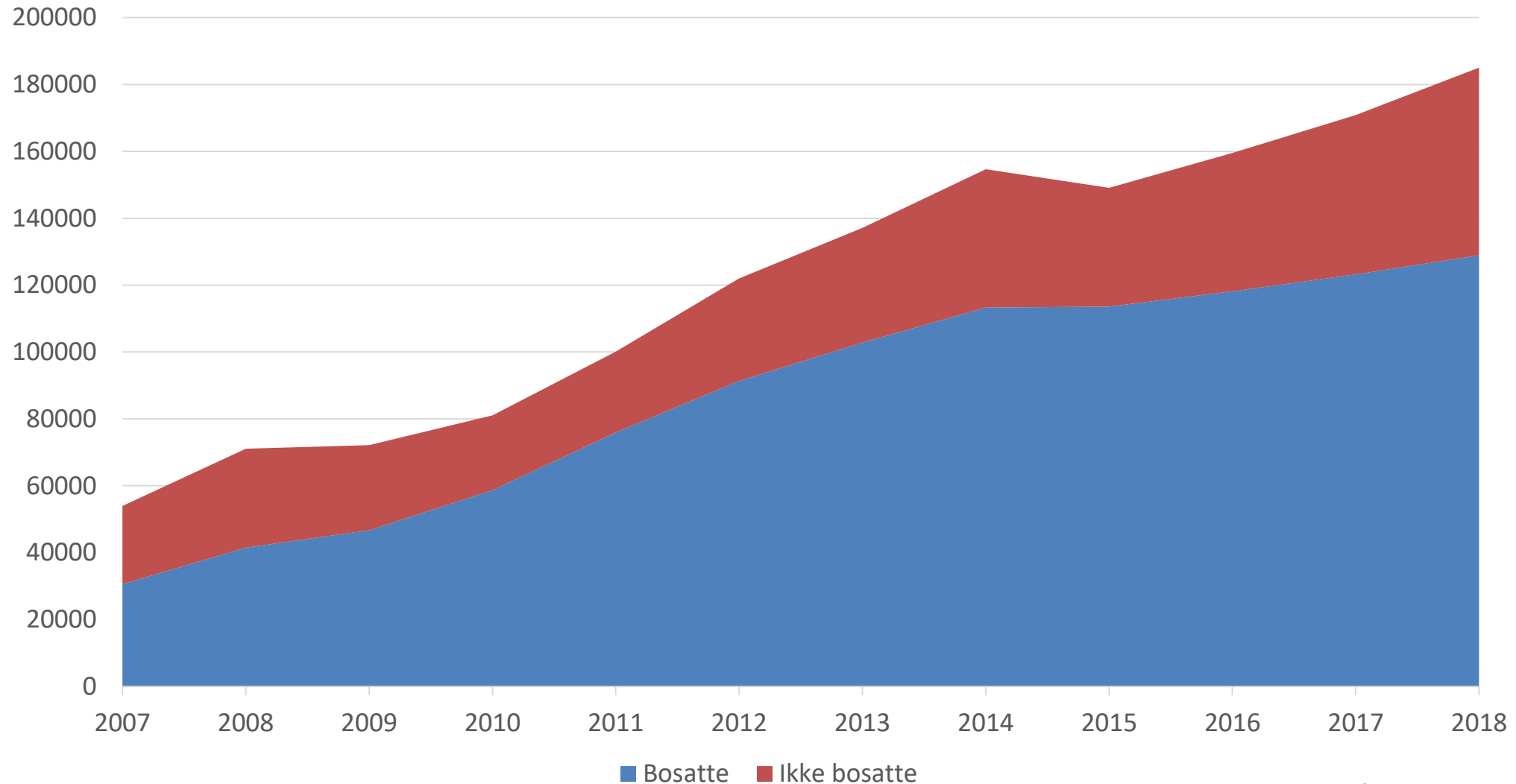
Oppsummering

- Organisasjonsgraden er ganske stabil
 - Men går ned i privat sektor
- Tariffavtaledekningen i privat sektor går ned
- Lønnsforskjellene øker
 - Særlig i bunnen av lønnsfordelingen

EU-utvidelsene

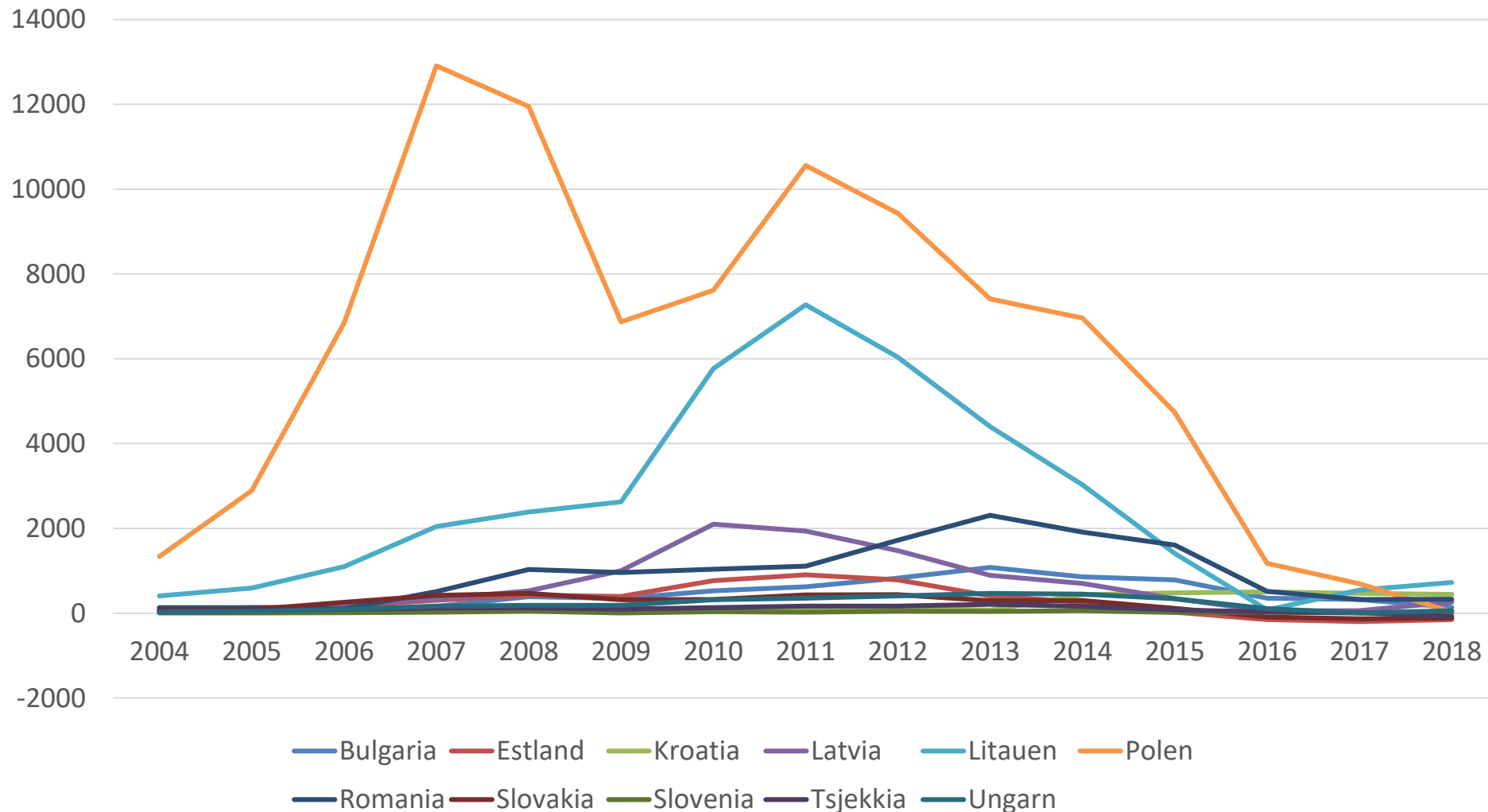
Arbeidsinnvandrere fra EU-11 2007 - 2018

Kilde: SSB

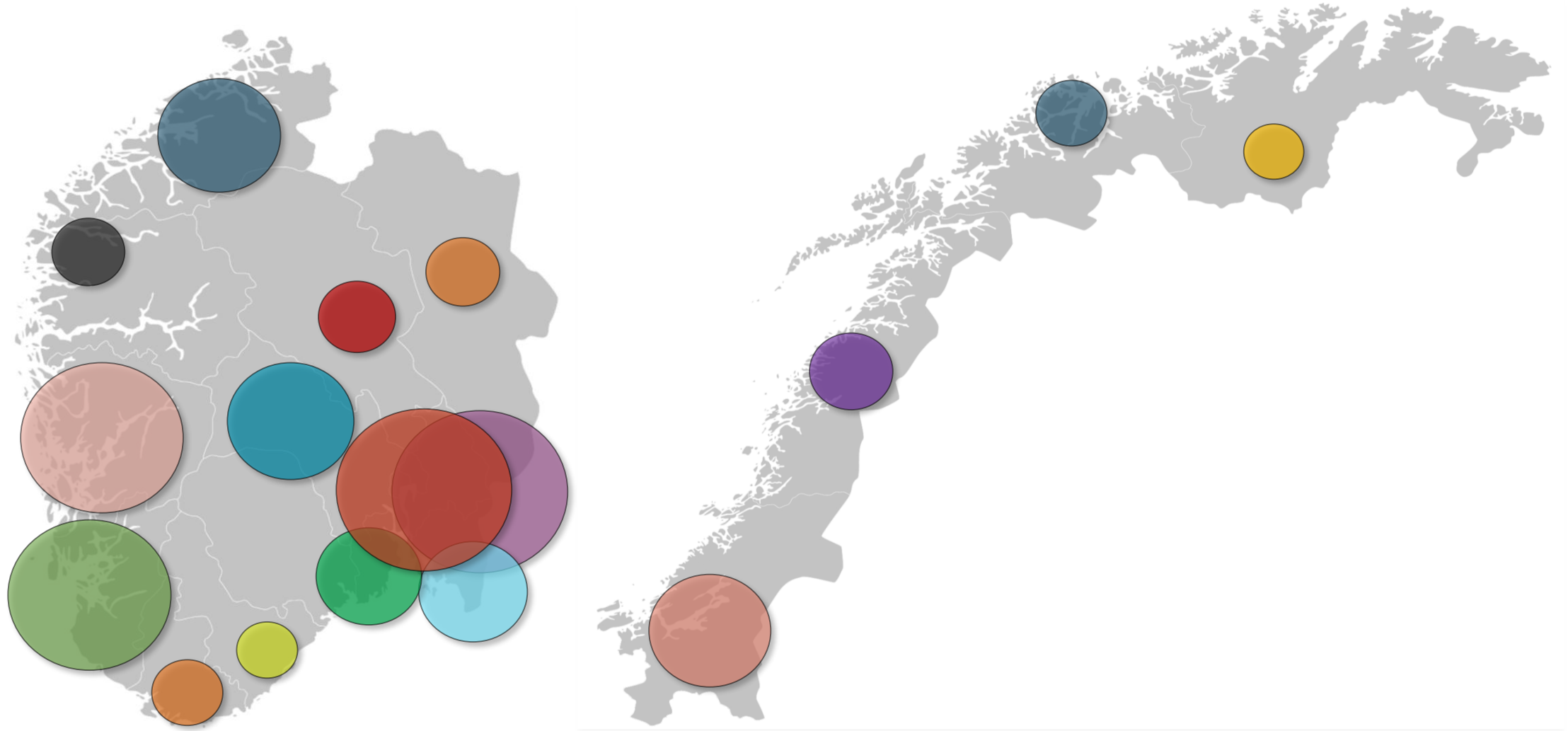
Hva skjer nå?

Netto innvandring EU-11 2004 - 2018

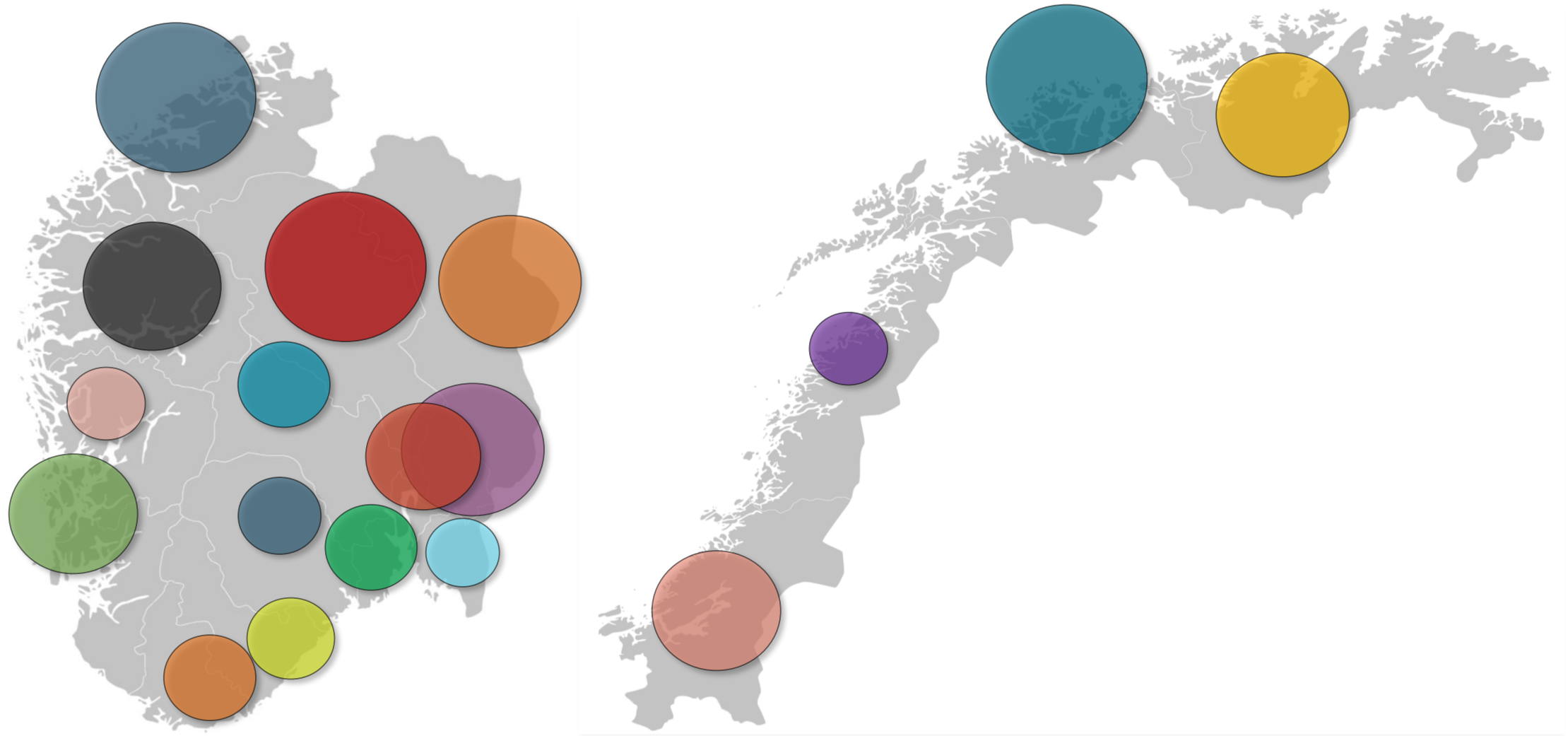
Kilde: SSB

Hvor holder de til?

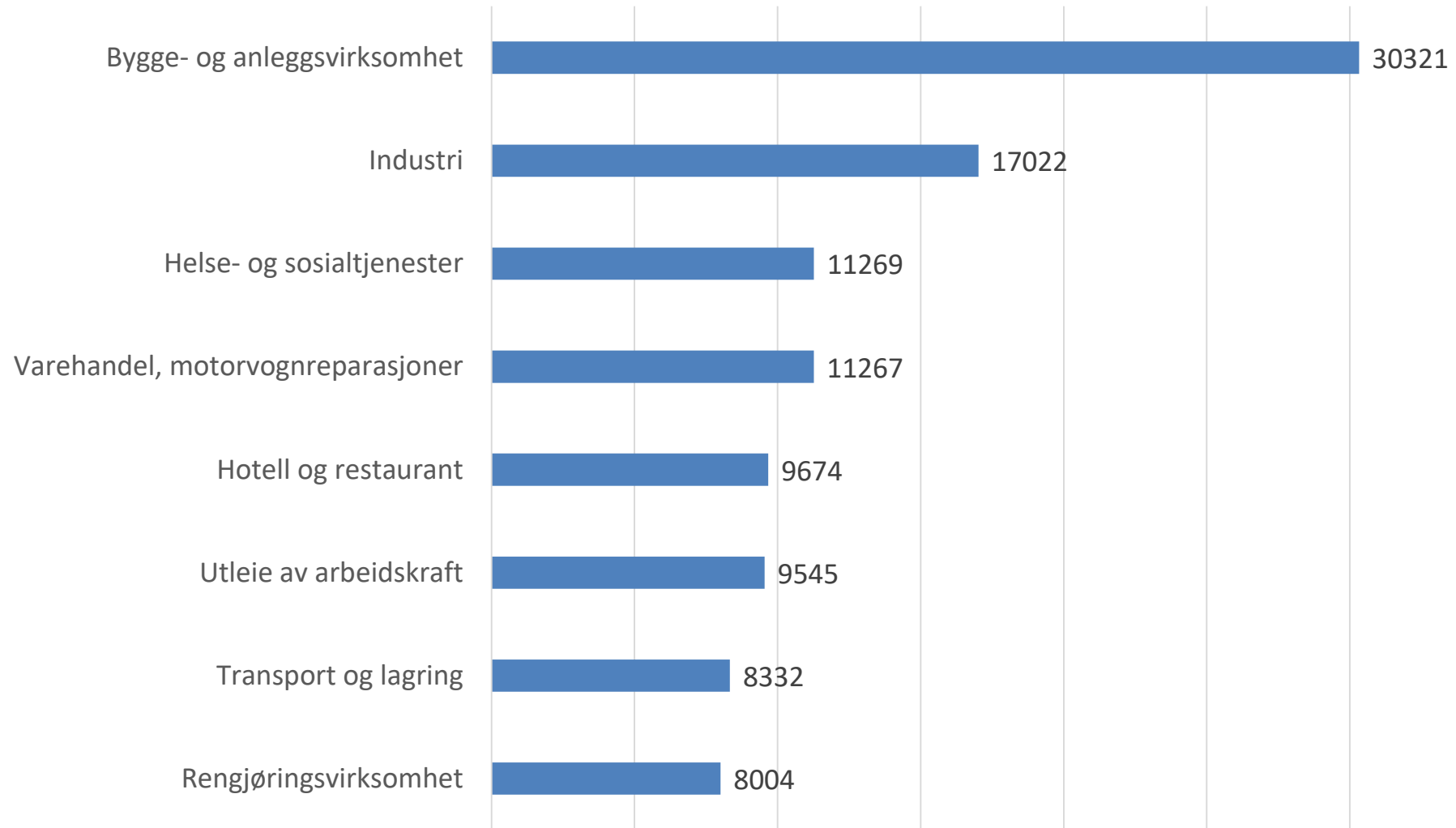
Kilde: SSB

Hvor holder de til?

Kilde: SSB

Sysselsatte EU-11 etter næring 2018

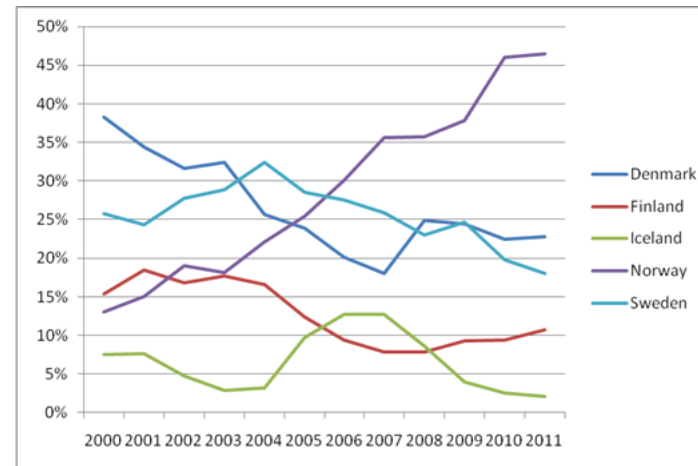

Kilde: SSB

GDP per Capita, hourly gross wage, and unemployment in the EU and EEA countries 2007.

		GDP per capita PPS		Hourly gross wage		Unemployment rate
		Euro	In % of EU 15	In Euro	In % of EU 15	
Nordic	Denmark	31,400	114	24,23	166	3,7
	Finland	29,600	107	15,46	106	6,9
	Sweden	31,300	113	17,68	121	6,1
	Norway	45,700	166	26,14	179	2,6
	Iceland	32,000	116	n,a,	n,a,	n,a,
EU 10	EU 10	13,200	48	3,03	21	8,9
	Poland	12,900	47	3,34	23	13,8
	Estonia	16,700	61	3,51	24	4,9
	Latvia	13,900	50	2,92	20	5,9
	Lithuania	14,300	52	2,95	20	4,3
	Czech	18,700	68	3,71	25	5,3
	Hungary	14,800	54	4,16	29	7,2
	Slovak	16,400	59	3,42	24	11,3
	Slovenia	22,000	80	8,31	57	4,7
	Bulgaria	9,300	34	1,11	8	6,9
	Romania	9,600	35	1,76	12	n,a
EU else	EU-15	27,600	100	14,56	100	7
	EU-27	24,600	89	12,12	83	7,1

Norge fikk langt flere arbeidsinnvandrere enn øvrige land i Norden

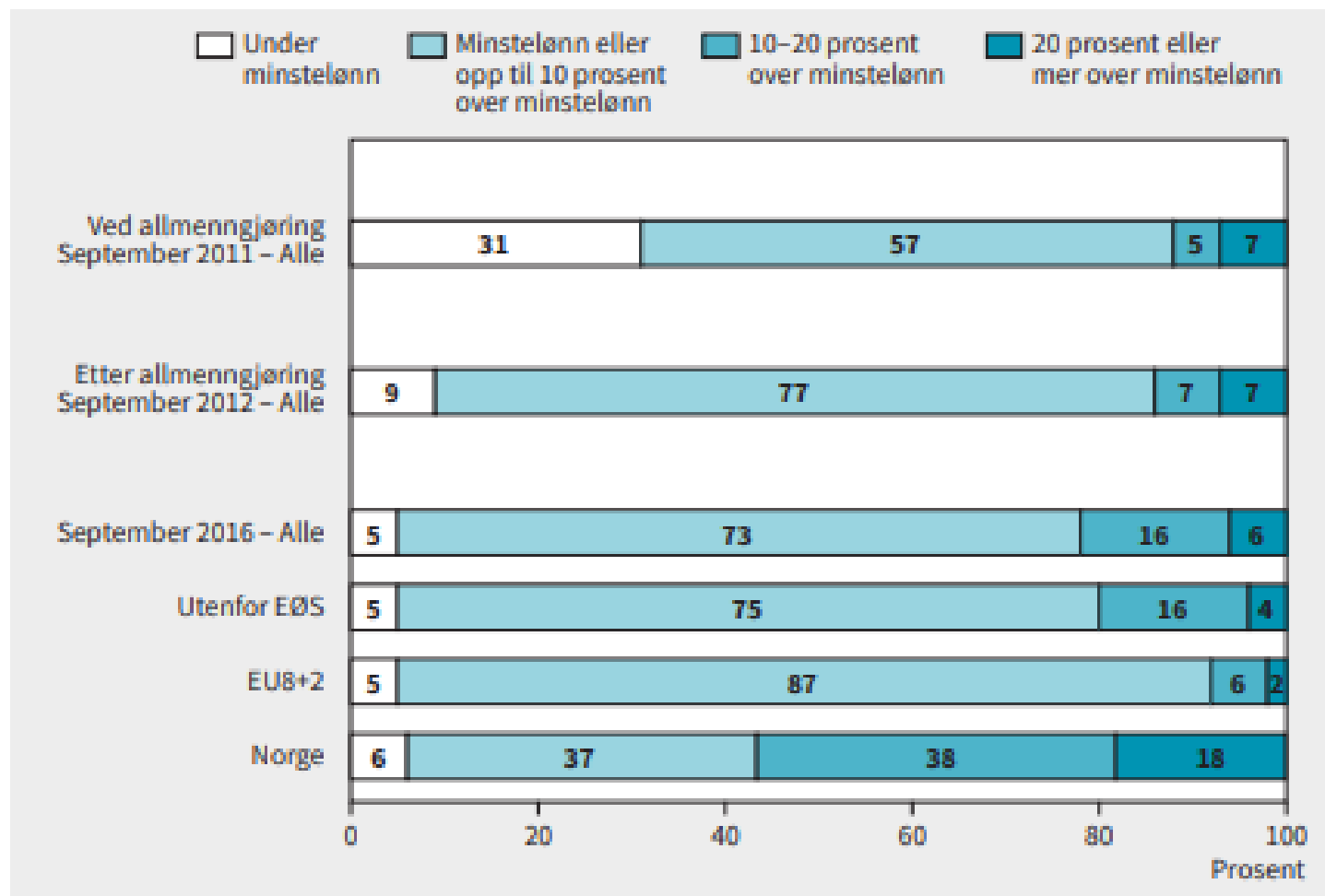
Hvorfor?

- Økonomisk vekst
- Høyere lønninger
- Svakere institusjoner

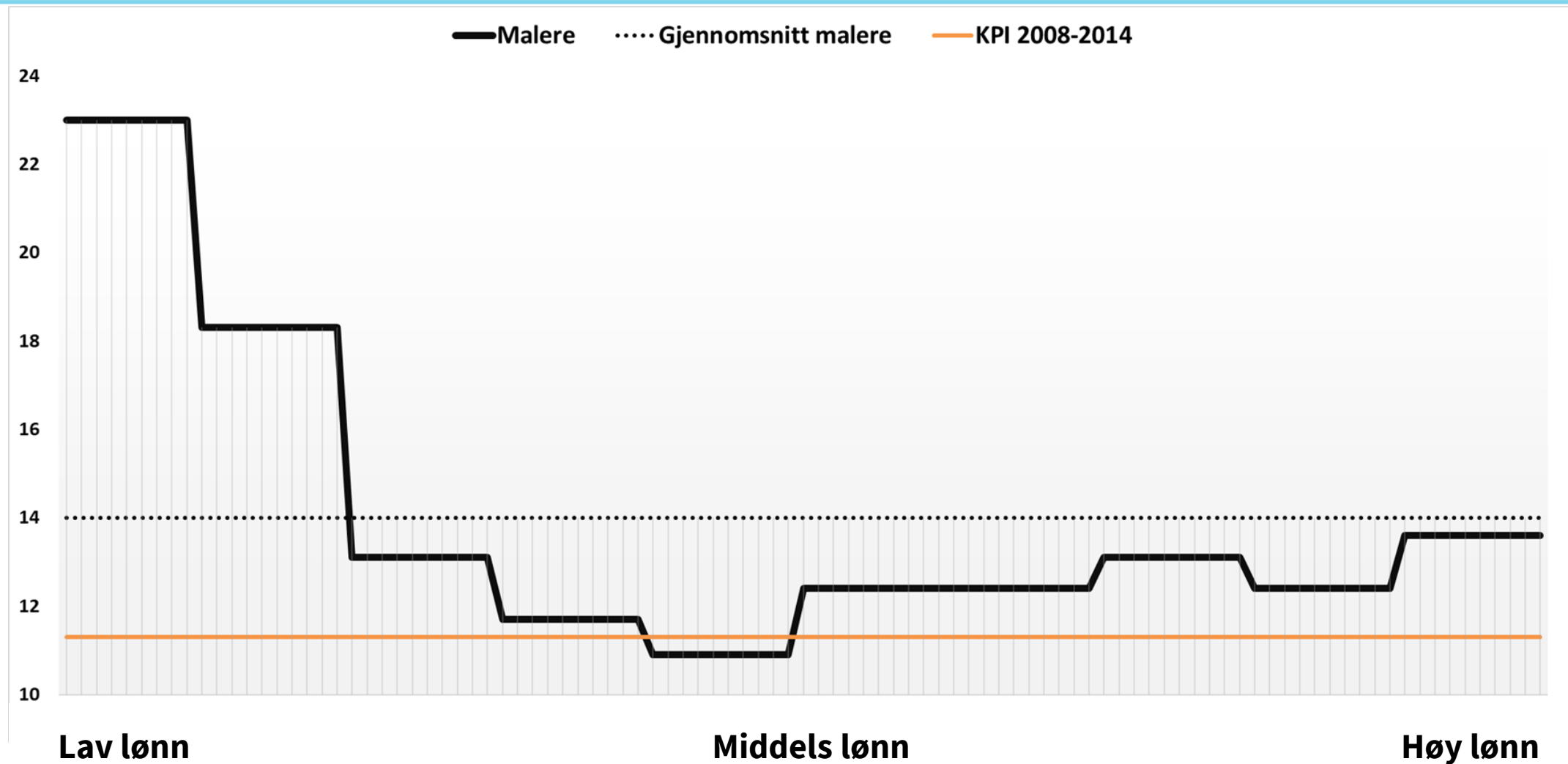
Mottiltak og effekter

- Flere tiltakspakker mot sosial dumping
 - Kjernen:
Allmenngjøring
 - Første vedtak 2004
 - Nødløsning: Fikser ikke alt
- Allmenngjorte områder
 - Bygg
 - Skips- og verftsindustrien
 - Jordbruk og gartnerinæringa
 - Renhold
 - Fiskeindustri
 - Elektro
 - Godstransport på vei
 - Turbuss
 - Hotell og restaurant

Allmenngjøring renhold

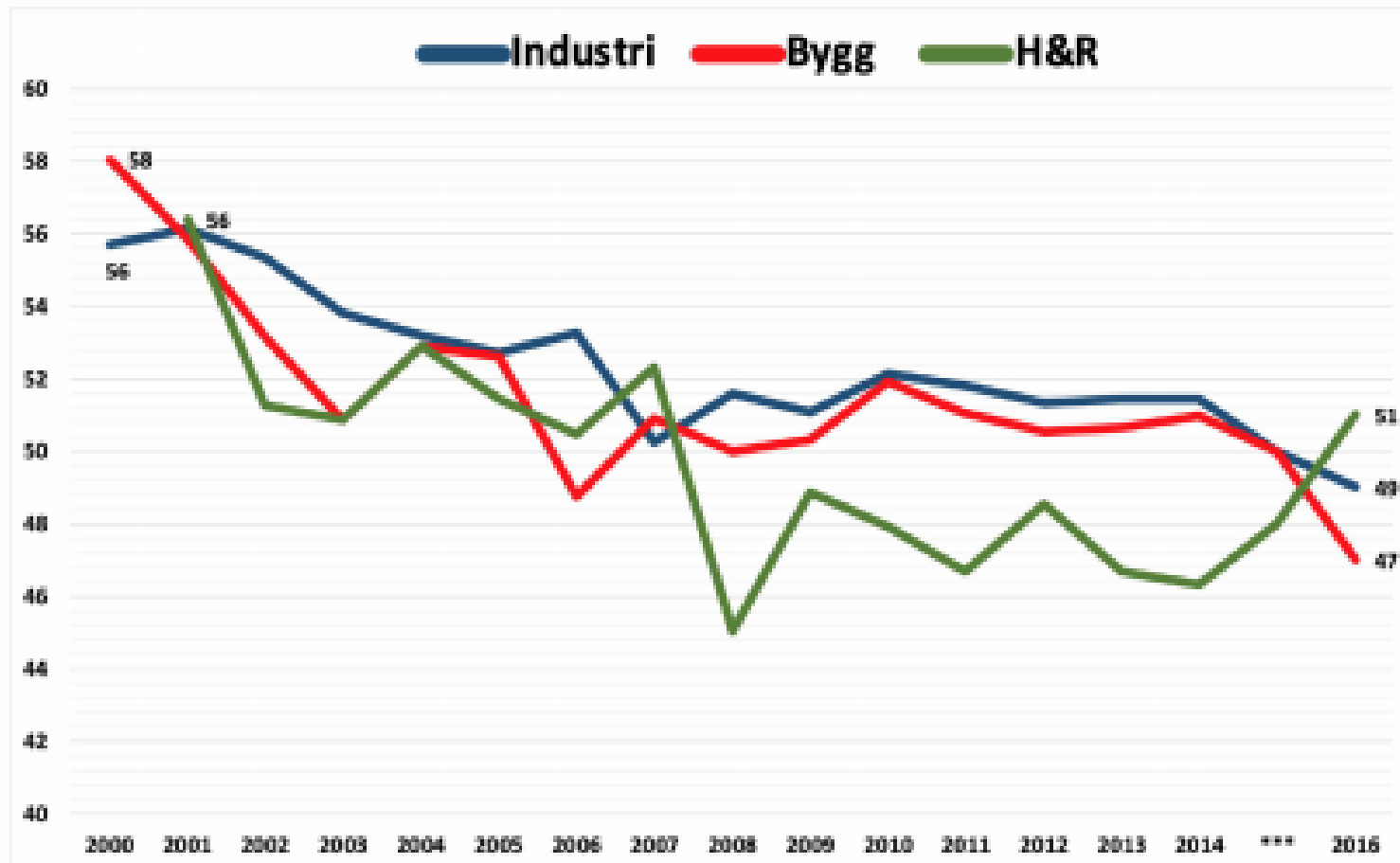

Lønnsøkning i prosent 2008-2014 for malere

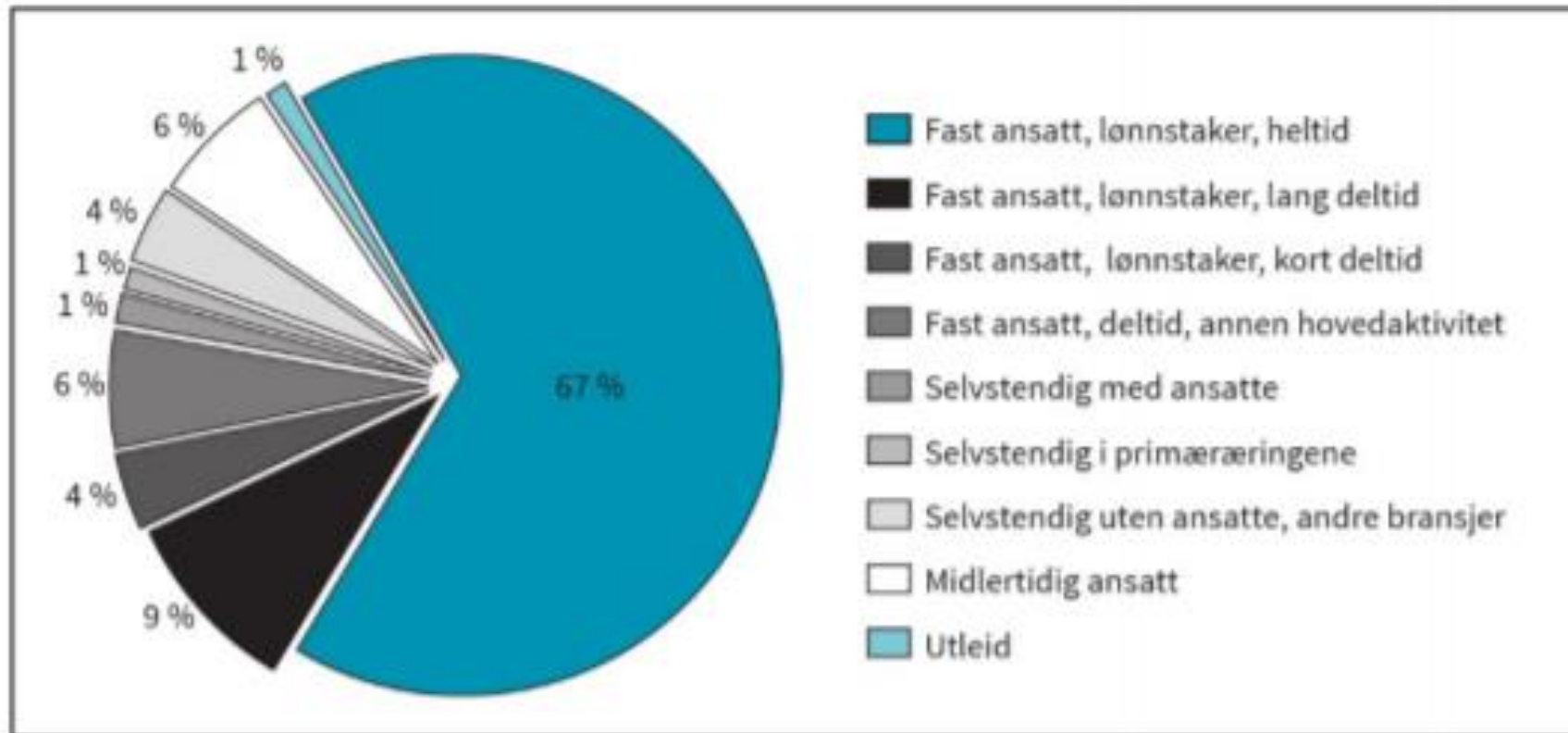

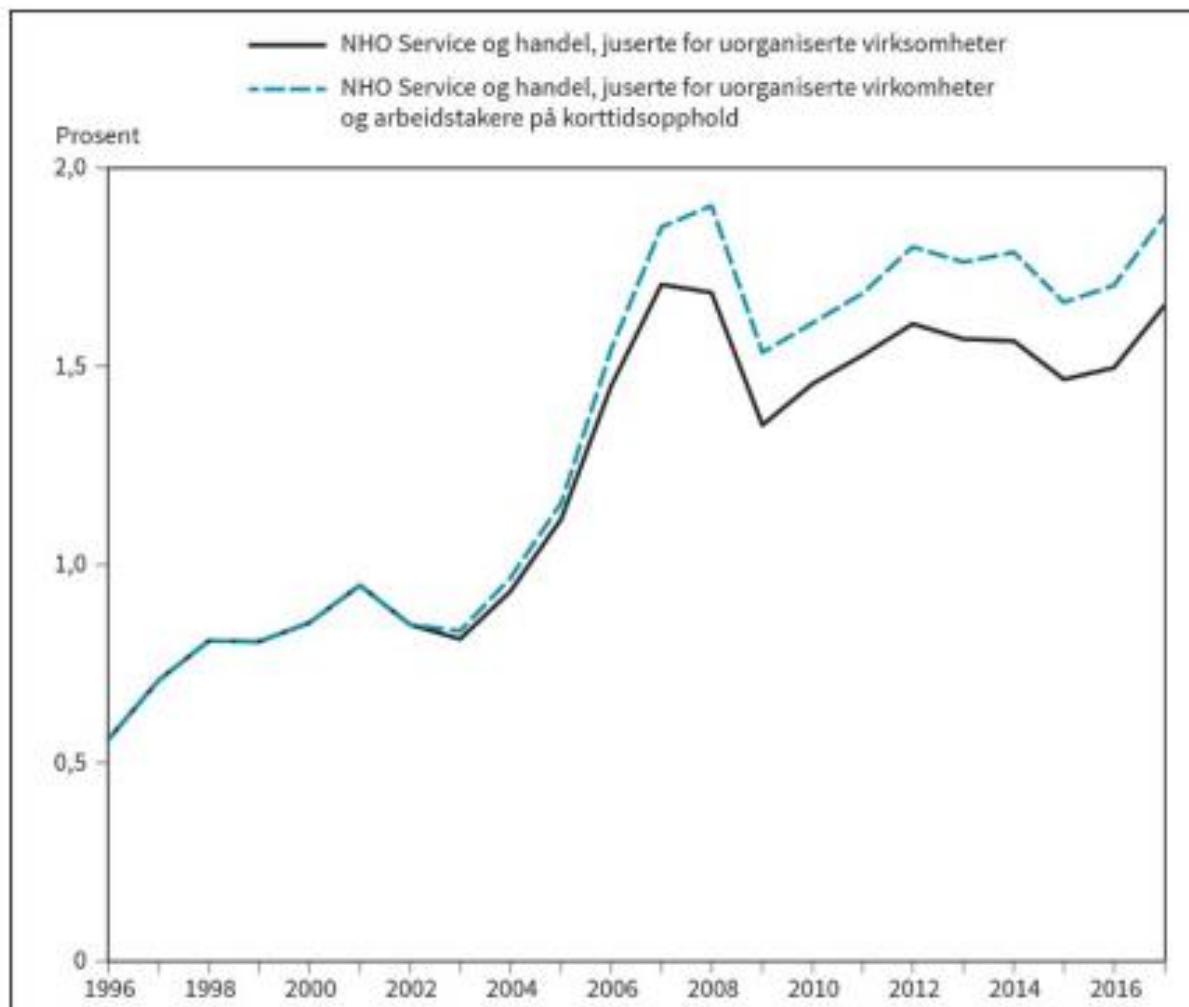
Kilde: Jordfald og Svarstad 2018

Forholdet mellom høyest og lavest lønte

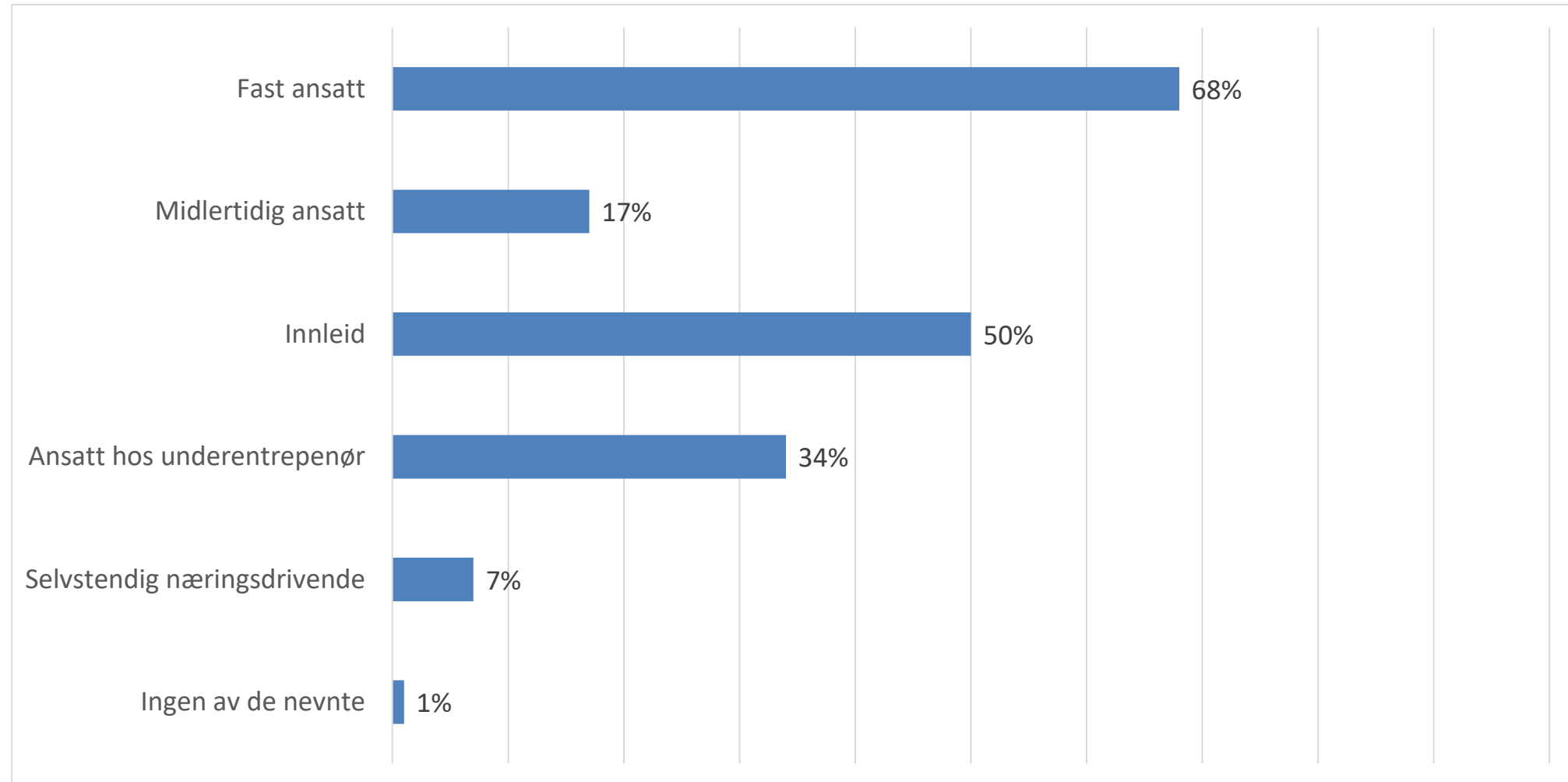
Figur 7.1 Tilknytninger blant sysselsatte 2016 og 2017. AKU 4. kvartal 2016 og 2017. Prosent.

Sterk vekst i
innleie siden 2004

Bedriftenes bruk av ulike tilknytningsformer for arbeidskraft fra EU-11 (Bygg og anlegg 2017)

Andersen og Ødegård 2017

Høy bruk av innleie i Oslo og Akershus

Oslo og Akershus

14-18 prosent

Landet forøvrig

8-11 prosent

Hvilken betydning har arbeidsinnvandringen hatt?

- Økonomisk viktig for norsk næringsliv
- Men skapt store problemer i flere bransjer
 - Bygg
 - Skips- og verftsindustri
 - Andre
- Økende EØS-skepsis – jf. Brexit

Hva gjør EU?

- Revisjon utstasjoneringdirektiv
 - Innføring av minstelønn
- Hvorfor blir reaksjonene så ulike?

EU shown yellow card on workers' pay

Kilde: EUObserver

EU will not force statutory minimum wage on Nordic countries

European commission document says collective bargaining in high-salary states will be exempt

▲ President of the European commission, Ursula von der Leyen, pledged to bring in a common framework for setting a minimum wage. Photograph: Frederick Florin/AFP via Getty Images

Nordic countries at odds with EU over minimum wage

Countries including Denmark and Finland fear one-size-fits-all plan could undermine collective bargaining

▲ Finnish prime minister Sanna Marin (left) with European council president Charles Michel and European commission president Ursula von der Leyen at a Brussels press conference in December. Photograph: Olivier Hoslet/EPA

High-wage Nordic countries, including Denmark and Sweden, are battling plans to introduce an EU-wide minimum wage over fears the measure will undermine their century-old models of collective bargaining.

Kilde: theguardian.com

Kilde: theguardian.com

Hvorfor diskutere minstelønn nå?

CONSULTATION DOCUMENT

First phase consultation of Social Partners under Article 154 TFEU on a possible action addressing the challenges related to fair minimum wages

1. INTRODUCTION

Environmental sustainability, productivity gains, fairness and macro-economic stability will be the four dimensions of our economic policy in the years to come. Fair working conditions are therefore at the heart of a social market economy that works for people. Citizens expect that the Union provides them high levels of wellbeing, while the economy moves towards greener and more digital growth models.¹ President von der Leyen's determination "*to strive for more when it comes to social fairness and prosperity*"² is a political commitment to act on these expectations.

- EU-kommisjonen har lagt fram en "konsultasjon" til partene på europeisk nivå
- Bør det innføres en statlig minstelønn i EU?
 - Hvordan skal denne i så fall utformes?
- Hvorfor?
 - For å oppnå «fair working conditions»

YS er imot EU-kommisjonens forslag. Den viktigste årsaken er at det automatisk vil legge press på lønningene. All erfaring viser at når land innfører lovfestet minstelønn, vedtatt av politikerne, vil arbeidsgiverne naturlig nok forsøke å presse lønningene ned mot minstelønnen.
(www.ys.no)

Ys-leder Erik Kollerud, kilde: ys.no

Responding on the launch of the European Commission's initiative on fair minimum wages, **ETUC General Secretary Luca Visentini** said: *"It is encouraging that the European Commission recognises that the situation of low wage workers has worsened and wage inequalities have increased. With real wages still lower than a decade ago in many member states despite improved economic performance, action to tackle Europe's low pay problem is overdue."*

Deputy General Secretary Esther Lynch added: *"Unfortunately, the consultation document is disappointingly light on proposals. Increasing statutory minimum wages to 60% of the median wage, the official poverty wage threshold, is a basic requirement but is not enough. Workers will still struggle to make ends meet. All working people must have the right to join a trade union and bargain collectively with employers for fair pay."*

Europeisk minstelønn - kun deler av Norden er mot

ETUC Executive Committee
Brussels, 21/02/2020

MW consultation
Votes written procedure

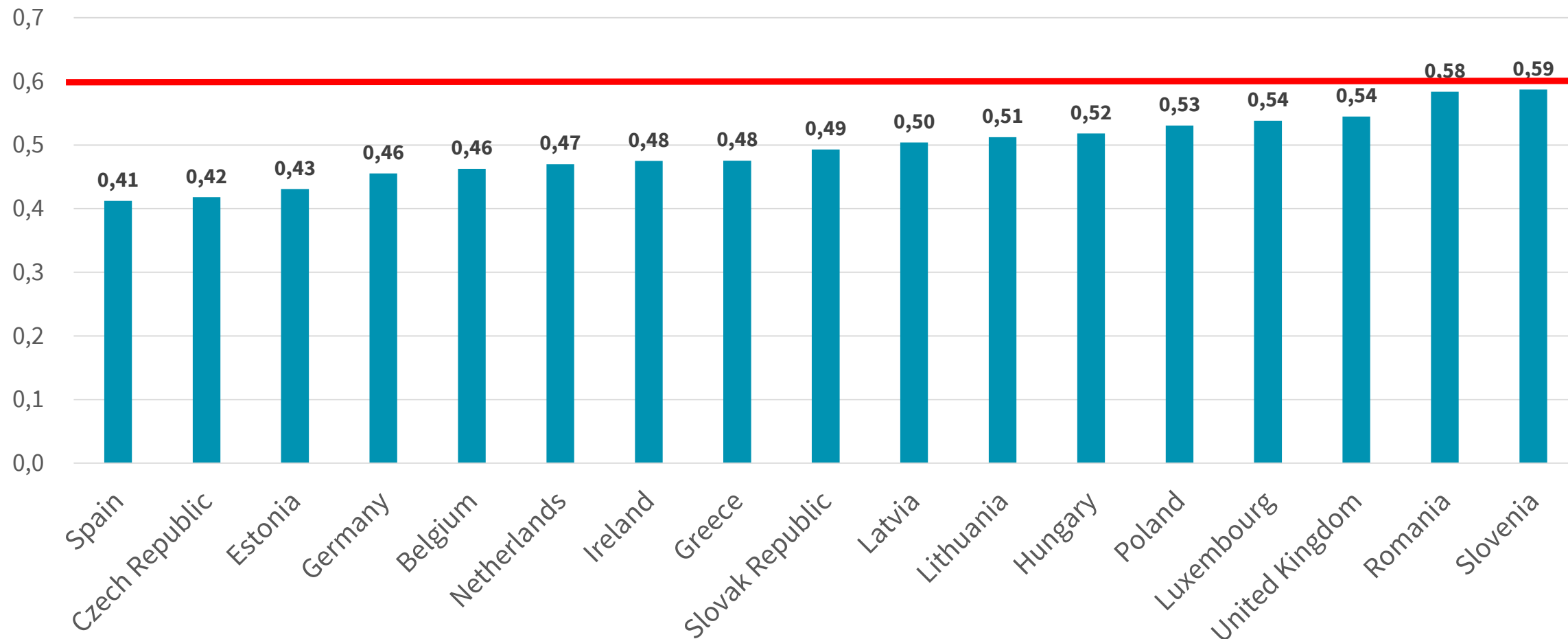
Netherlands	FNV	2	2	7	Yes
Netherlands	CNV	1	1	4	Yes
Netherlands	VCP	1	1	3	Yes
Norway	LO	1	1	7	No
Norway	YS	1	1	3	No
Norway	UNIO	1	1	4	No
Poland	FZZ	1	1	4	Yes
Poland	NSZZ Solidarnosc	1	1	6	Yes
Poland	OPZZ	1	1	4	Yes
Portugal	UGT	1	1	4	Yes
Portugal	CGTP	1	1	6	No
Romania	CARTEL-ALFA	1	1	2	Yes

	Lovfestet minstelønn	Allmenngjøring
Belgium		
Bulgaria		
Czech Rep.		
Estonia		
France		
Greece		
Hungary		
Ireland		
Latvia		
Lithuania		
Luxembourg		
Netherlands		
Poland		
Portugal		
Romania		
Slovakia		
Slovenia		
Spain		
Cyprus		
Malta		
UK		
Germany		
Austria		
Iceland		
Finland		
Norway		
Denmark		
Sweden		
Italy		

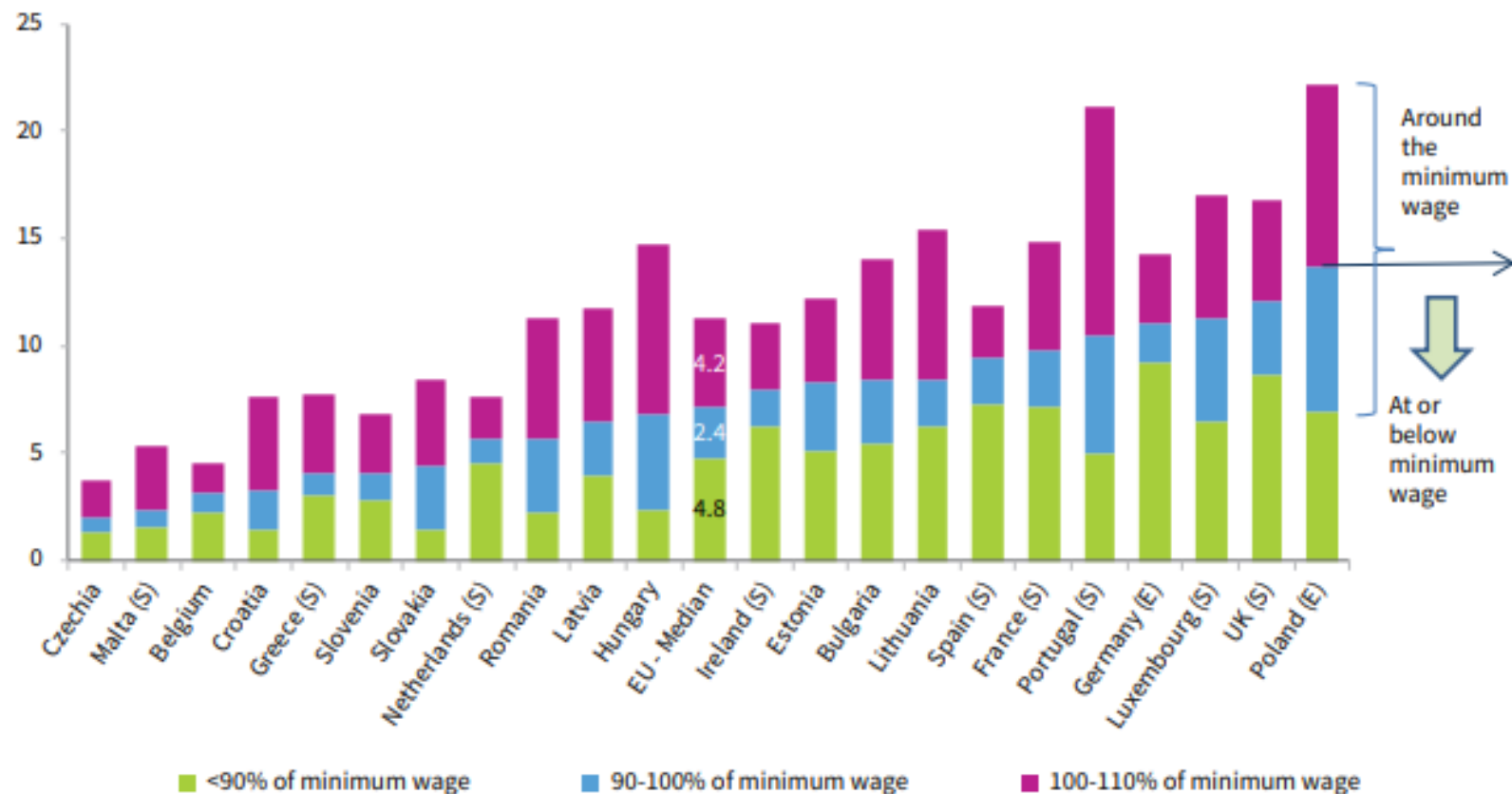
JA

NEI

EU-land med lovfestet minstelønn under 60 prosent av medianlønn (2018)

Heving av minstelønn får stor betydning

Note: The EU-SILC 2017 wage data relate to 2016 (2015 for the United Kingdom and Ireland). (S) – Legal sub-minimum rates existed in the country in 2016. (E) – Exceptions from the application of full adult rates exist.

Source: Authors' calculations based on the EU-SILC 2017 for the figures related to the percentage of employees covered.

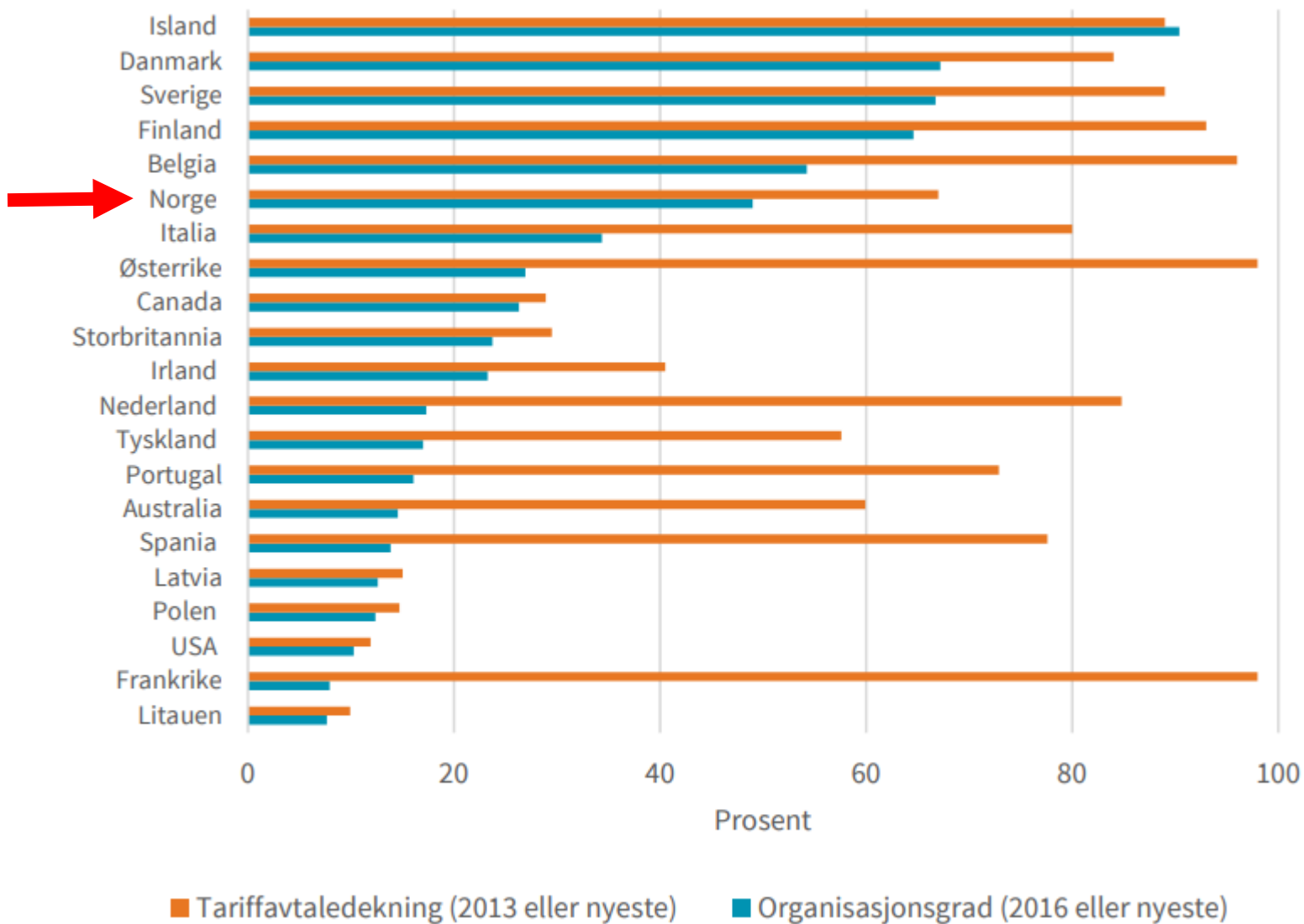
Hvorfor er Norge mot?

- Minstelønnssatser i tariffavtalene er tilstrekkelig
- En nasjonal minstelønn kan føre til press nedover – nytt alternativt minstegulv
- Vil true dagens form for lønnsdannelse
 - Kriterier
 - Partenes ansvar
- Svekke organisasjonsgrunnlaget

Oppsummering

- Høy organisasjonsgrad og avtaledekning gir mindre lønnsforskjeller
- Og bedre beskyttelse mot lavlønnskonkurranse
- Arbeidsinnvandring fra lavkostland gir arbeidskraft og inntekter, men også press på minstelønninger.
- EU vil øke beskyttelsen, men det passer ikke inn i den nordiske tankegangen

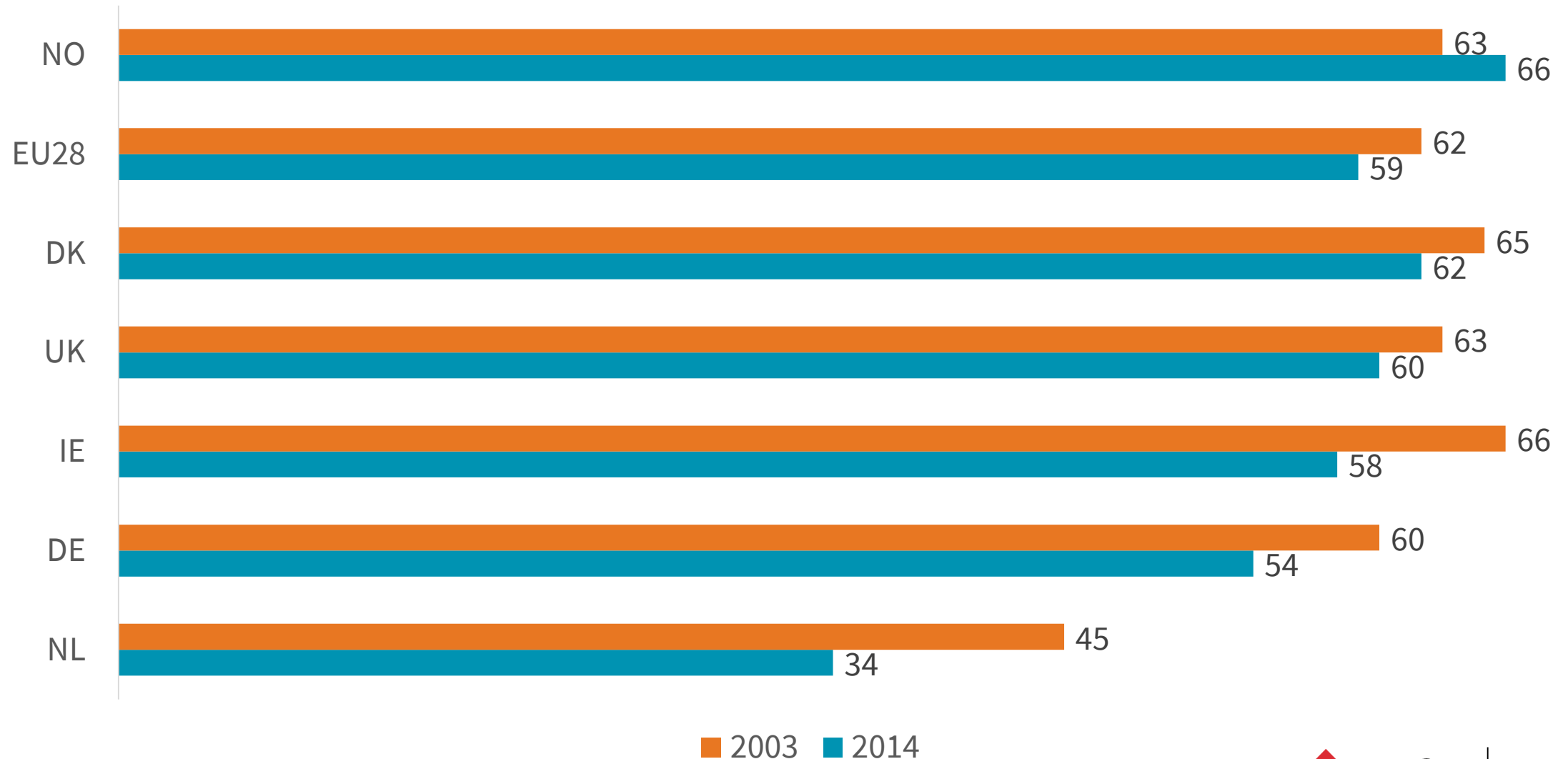

Norge er fremdeles
blant de europeiske
landene med høyest
organisasjonsgrad

Men langt dårligere
når det gjelder
avtaledekning

Andel av faste heltidsstillinger i Europa i 2003 and 2014

Like stor andel i Norden

